

เกษตรกรชาวสวนยางพารากับการสะท้อน ย้อนคิดต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ ทางสังคมในจังหวัดสุราษฎร์ธานี¹

Para Rubber Agriculturists and Reflexivity
in Social Relation Structure
in Surat Thani Province

เสนห์ บุญกำเนิด (Sane Boonkumnerd)²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการสะท้อนย้อนคิดของเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่มีต่อกฎเกณฑ์ ทรัพยากร และวิถีการผลิตภายในสวนยางพารา ด้วยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษา เก็บข้อมูลด้วยการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ภายใต้ข้อถกเถียงที่ว่าเกษตรกรชาวสวนยางพาราในฐานะผู้กระทำการคือผู้ปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ ทรัพยากร และวิถีการผลิต

ผลการวิจัยพบว่า เกษตรกรชาวสวนยางพาราได้มีการสะท้อนย้อนคิดต่อกฎเกณฑ์ซึ่งประกอบด้วยกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ คือ การอยู่ร่วมกันของสัตว์ภายในสวนยางพารา พื้นที่สวนยางพาราของผู้กระทำการเป็นพื้นที่ลุ่มรับน้ำ การเจริญเติบโตของพืชในที่ร่มและพื้นที่กลางแจ้ง การอยู่ร่วมกันของพืชภายในสวนยางพารา และกฎเกณฑ์ทางสังคมคือ การศึกษาหาความรู้อย่างเป็นระบบจากการฝึกอบรม ความต้องการของตลาด บริบททางสังคมโดยรอบพื้นที่สวนยางพารา ข้อกำหนดจากกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางพารา นโยบายของรัฐบาล รวมถึงคำบอกเล่าจากบุคคลรอบข้าง และการปรับเปลี่ยนการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่หลากหลาย

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยภูมิปัญญาชาวบ้าน : กระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สนับสนุนโดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

²อาจารย์ ดร.สาขาวิชาการพัฒนารัฐบาล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี 84100, อีเมล : sane0907@gmail.com

ไปสู่วิถีการผลิตรูปแบบใหม่คือ ภูมิปัญญาชุดใหม่ได้แก่ การทำสวนยางพาราร่วมกับการทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ การทำสวนยางพาราร่วมกับการปลูกพืชผักผลไม้ และการทำสวนยางพารากับเกษตรอิตทรีย์ที่เกิดจากการสะท้อนย้อนคิดของผู้กระทำการต่อโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคม

คำสำคัญ : เกษตรกรชาวสวนยางพารา, การสะท้อนย้อนคิด, ภูมิปัญญา

Abstract

A research paper aims to investigate reflections of Para rubber agriculturalists toward regulations, resources, and production mode in Para rubber plantation. Qualitative research methodology, specifically a case study approach, is adopted in the research. Observation and in-depth interview are applied as the research tools in order to collected field data. This paper attempts to explore social phenomenon based on an assumption that the Para rubber agriculturalists are individuals who are able to negotiate against regulations, resources, and production mode in Para rubber production chain.

Research results found that Para rubber agriculturalists has reflected their thoughts toward several kinds of regulation including 1) natural regulation, for instance, the living of animals in Para rubber plantation, using the plantation as the watershed, plant growing in shady area and outside shady area, and the living of plants in Para rubber plantation. 2) Social regulation, for instance, gaining knowledge by participating training course, market demand, socioeconomic context around the plantation, regulations from Office of the Rubber Replanting Aid Fund, Government policy, and indigenous wisdom. In addition, several ways of adjustment in resource service using have caused new production mode in Para rubber plantation. New set of folk wisdom in rubber plantation has been introduced, for instance, creating multi-agricultural activities within Para rubber plantation such as animal farming,

vegetable plantation, and organic farming. These are new folk wisdom generated by agriculturalists that reflect to individual's action which affects social relation structure.

Keywords : Para rubber agriculturists, Reflexivity, Folk wisdom

บทนำ

ภูมิปัญญาที่มีศักยภาพคือ ภูมิปัญญาที่สามารถลดต้นทุนและเพิ่มรายได้ในวิถีการผลิตท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ (David Harvey, 2001) ซึ่งภูมิปัญญานั้นคือ การปฏิบัติการทางสังคมของผู้กระทำการต่อกฎเกณฑ์และทรัพยากรทางสังคม (เชษฐา พวงหัตถ์, 2548) สถานการณ์ของภูมิปัญญาและพื้นที่มีปรากฏคือ ประการแรก การละทิ้งพื้นที่และภูมิปัญญา ประการที่สอง การพัฒนาเพื่อสืบทอดภูมิปัญญาในพื้นที่ (นพรัตน์ ไชยชนะ และ วิวัฒน์ อุดมทรัพย์, 2559 : 119-141) ประการที่สาม คือการพัฒนาภูมิปัญญาในพื้นที่ให้ไปเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เช่น การนำภูมิปัญญาจากแพโบราณมาจำหน่ายบนเส้นทางท่องเที่ยว (ผกามาส เพชรสิน และอุทิศ สังขรัตน์, 2558 : 207-223) รวมถึงปรากฏการณ์การนำเอาทรัพยากรองค์ความรู้ที่เกี่ยวกับการผลิตและระบบการตลาด กลับเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ทางสังคมซึ่งต่างจากเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่มีการปลูกอย่างพาราเพียงอย่างเดียวโดยมีเกษตรกรเพียงไม่กี่คนที่นำภูมิปัญญามาใช้ในพื้นที่สวนยางพารา ผู้วิจัยจึงต้องการศึกษาว่า เกษตรกรที่นำภูมิปัญญามาใช้ในพื้นที่สวนยางพารามีกระบวนการสะท้อนย้อนคิดการเรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาอย่างไรในท่ามกลางกระแสสังคมทุนนิยมปัจจุบัน

การทบทวนงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดการสร้างพื้นที่ทางสังคมมาเชื่อมโยงกับการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ไม่ต้องการอำนาจ สัญลักษณ์ อุดมการณ์ การเมือง หรือ การขูดรีดแบบเศรษฐกิจ แต่มีเป้าหมายเพื่อการปรับตัวเท่านั้น และมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ แอนโทนี กิดเด็นส์ (Anthony Giddens) ที่เชื่อว่า

พื้นที่คือโครงสร้างของสังคม (Structure) ที่ผู้กระทำการ (Agency) สามารถเปลี่ยนแปลงพื้นที่ได้โดยมีความมุ่งหวังเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบและทรัพยากรเพื่อต้องการให้พื้นที่หรือโครงสร้างเปลี่ยนแปลงไปตามความต้องการของผู้กระทำการ ซึ่งต้องมีคุณสมบัติของการเฝ้าดูการกระทำด้วยการใคร่ครวญตรึงตรองสะท้อนย้อนคิด (Reflexivity) แต่อย่างไรก็ตามเมื่อพื้นที่หรือโครงสร้างเปลี่ยนแปลงไปผู้กระทำการก็ต้องทำตามทีโครงสร้างหรือพื้นที่ทางสังคมใหม่วางกฎระเบียบไว้ ดังนั้นพื้นที่ทางสังคมในความหมายของ กิดเด็นส์ (Giddens) จึงประกอบด้วย กฎและ ทรัพยากรที่มีอิทธิพลต่อกันและกัน โดยผู้กระทำการเป็นผู้ริเริ่มปรับเปลี่ยนโครงสร้าง จนเกิดโครงสร้างใหม่ขึ้นมากำหนดผู้กระทำการทุกครั้งไปนั่นเอง ดังนั้นผู้กระทำการจึงมีลักษณะของการสะท้อนย้อนคิดและกระทำการเรื่อยมา (เชษฐา พวงหัตถ์, 2548) อย่างไรก็ตามจากงานของซิงเกิลแมนพบว่า ภูมิปัญญา ความรู้ นั้นมีอยู่ทั่วไปในสังคมที่ไม่มีการรับรู้ ดังนั้นวิธีการที่สำคัญในการเข้าถึงความรู้คือการสำรวจทางสังคม (Lee Sigleman, 1981) เจนเซนพบว่า กฎเกณฑ์ทางการตลาดที่เกี่ยวกับผลประโยชน์และแรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญที่นำมาสู่การตัดสินใจของผู้กระทำการในสังคมตลาด (Michael C. Jensen, 1986) สมิทและฟิงพบว่า การให้ความสำคัญกับโครงสร้างทางสังคมสามารถทำนายความสัมพันธ์ของกลุ่มคนและสถานภาพทางสังคม (Rachel A. Smith & Edward L. Fink, 2015) เช่นเดียวกับชาวสวนยางพาราตำบลท่าอยู่ อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา ได้นำภูมิปัญญาคติพื้นบ้าน ความเชื่อ ที่เชื่อมโยงกับวัสดุ อุปกรณ์ มาปลูกพืชเสริมรายได้ในสวนยางพารา (ชุดิกาญจน์ คิตชอบ, 2552) การใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของชาวบ้านแม่เอาะ หมู่ที่ 10 ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชุมชน (เอกภพ อัมพาประเสริฐ, 2557) การที่เกษตรกรผลิตผักด้วยสารธรรมชาติ อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการศึกษา ความรู้ ประสบการณ์ การได้รับข่าวสาร การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ และการเข้าฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ ทำให้เกิดการปฏิบัติการเกี่ยวกับการใช้สารธรรมชาติทางการเกษตรในการผลิตผักของเกษตรกร (ไพลิน แก้วอินตา, 2554) พอสรุปได้ว่า งานวิจัยได้ให้ความสำคัญกับการจัดการความรู้หรือประสบการณ์มากกว่าการศึกษาในฐานะผู้กระทำการที่มีการสะท้อนย้อนคิดอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นในบทความชิ้นนี้จึงเชื่อว่าเกษตรกรชาวสวนยางพาราในฐานะผู้กระทำการคือกลไกที่สำคัญมากกว่าภูมิปัญญา ความรู้

และประสบการณ์ที่มีอยู่ในสังคมปักษ์ได้นั่นเอง

วิธีวิทยาการวิจัย

บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยภูมิปัญญาชาวบ้าน : กระบวนการเรียนรู้และการปรับตัวของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสะท้อนย้อนคิดการเรียนรู้การใช้ภูมิปัญญาในพื้นที่สวนยางพาราของเกษตรกร ในจังหวัดสุราษฎร์ธานี ด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบกรณีศึกษา เก็บข้อมูลโดยการสังเกตการณ์ในพื้นที่สวนยางพารา การบันทึกประวัติชีวิตบุคคลและการสัมภาษณ์เชิงลึกเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่นำภูมิปัญญามาใช้ในพื้นที่สวนยางพาราและไม่เพิ่มพื้นที่สวนยางพาราดังแต่ปี พ.ศ. 2540 จนถึงปัจจุบัน เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 คน ภายใต้ข้อถกเถียงว่า เกษตรกรชาวสวนยางพาราในฐานะผู้กระทำการคือ ผู้ปรับเปลี่ยนกฎเกณฑ์ ทรัพยากร และวิถีการผลิต

ผลการศึกษาและอภิปรายผล

ผลการศึกษา

1. วัฒนธรรมชาวสวนยางพาราในจังหวัดสุราษฎร์ธานี

เกษตรกรชาวสวนยางพาราจังหวัดสุราษฎร์ธานีพัฒนาการมาจากสังคมเกษตรของไทย โดยทั่วไปคือ มีวิถีความเป็นอยู่ภายใต้การผลิตแบบพอเพียง พึ่งพิงธรรมชาติเป็นสำคัญ ต่อมาเริ่มเรียนรู้ในการสร้างปัจจัยขึ้นเองเพื่อการดำรงชีพแทนการพึ่งพิงธรรมชาติ วิธีการผลิตแบบพอเพียงจึงถูกผนวกเข้ากับวิธีการผลิตเพื่อการค้าในระบบทุนนิยม ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่เริ่มนำแผนพัฒนาเศรษฐกิจเข้ามาใช้ในประเทศไทย วิธีการผลิตในชุมชนเริ่มให้ความสำคัญกับรายได้ที่เป็นตัวเงินมากกว่าการทำมาหากิน อีกทั้งภาครัฐยังมีนโยบายการส่งเสริมการปลูกพืชเชิงเดี่ยว จึงทำให้การปลูกยางพาราเข้ามาสร้างรายได้เชิงเศรษฐกิจในชุมชน ทำให้ระบบเศรษฐกิจในชุมชนต้องพึ่งพาอิทธิพลของระบบตลาดการค้าภายนอก ภายหลังจากยางพาราสามารถแลกเปลี่ยนเป็นตัวเงินได้ดีส่งผลให้เกษตรกรเริ่มขยายพื้นที่ทำมาหากินมากขึ้น โดยมีพื้นที่ปลูกยางพารามากขึ้น เริ่มมีการจับจองพื้นที่ในป่าที่อยู่

ห่างจากบ้านเพื่อปลูกยางพารา จนทำให้เกษตรกรชาวสวนยางพาราทอดทิ้งวิถีวัฒนธรรมที่เคยนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ทั้ง ๆ ที่เมื่อก่อนมีการผลิตปัจจัยในการดำรงชีพขึ้นเองแทบทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นอาหาร ที่อยู่อาศัย และสมุนไพรที่ใช้ในการดูแลสุขภาพโรคภัยไข้เจ็บ

ในปัจจุบันจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีพื้นที่ปลูกยางพารามากที่สุดของภาคใต้ โดยมีพื้นที่ปลูกทั้งหมดประมาณ 1,606,116 ไร่ โดยแยกเป็นพื้นที่ที่เปิดกรีดแล้วประมาณ 1,451,844 ไร่ และที่ยังไม่เปิดกรีดประมาณ 154,272 ไร่ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2559) มีปัญหาเกี่ยวกับการบุกรุกทำลายทรัพยากรป่าไม้และยังสร้างปัญหาให้กับเกษตรกรชาวสวนยางพาราอีกด้วย เมื่อมีพื้นที่ปลูกยางพาราเพิ่มมากขึ้น ผลผลิตก็ออกมาเพิ่มขึ้นตามลำดับทำให้ราคาในท้องตลาดตกต่ำเกษตรกรก็ได้รับความเดือดร้อน เกษตรกรชาวสวนยางพารามุ่งขยายพื้นที่การปลูกยางพาราเพื่อการเลี้ยงชีพเป็นส่วนใหญ่จนประสบพบปัญหามากมายเมื่อผลผลิตยางพารามีราคาลดต่ำลงตามสภาวะการณ์ของตลาดโลก บวกกับความรู้ความสามารถของเกษตรกรมีอย่างจำกัดจึงทำให้การเพิ่มมูลค่าการผลิตยางพาราทดต่ำไปด้วย มีเกษตรกรชาวสวนยางพาราเพียงไม่กี่คนเท่านั้นที่ได้นำเอาภูมิปัญญามาใช้ในพื้นที่สวนยางพาราเพื่อการปรับตัวรักษาความมั่นคงของชีวิตและสามารถที่จะอยู่ในสภาพแวดล้อมนั้นได้อย่างมีความสุข

2. โครงสร้างความสัมพันธ์ของเกษตรกรชาวสวนยางพารากับพื้นที่สวนยางพารา

เกษตรกรชาวสวนยางพาราที่นำภูมิปัญญาเข้ามาใช้ในพื้นที่สวนยางพาราคือ ผู้กระทำการที่มีความสามารถในการสะท้อนย้อนคิด ซึ่งสิ่งที่เกษตรกรชาวสวนยางพาราสะท้อนย้อนคิดคือ กฎเกณฑ์ทางสังคม เช่น ธรรมเนียมปฏิบัติ กติกา วัฒนธรรม ความเชื่อ ประเพณี ที่นำไปสู่การใช้ประโยชน์จากการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในสังคม (นายสมคิด พรหมสุวรรณ, (ผู้ให้สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 182/1 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองไทร อำเภอกาบัง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2559.) แต่คนที่ปลูกยางพาราเพียงอย่างเดียวในพื้นที่สวนยางพาราเป็นผู้กระทำการที่ไม่ได้สะท้อนย้อนคิดเพียงแต่รับองค์ความรู้เดิมเข้าไปปฏิบัติกร เช่น การทำสวนยางพาราแบบเดิม ๆ เป็นการเกษตรเชิงเดี่ยวตามที่รัฐบาลสนับสนุนและให้การช่วยเหลือ รวมทั้งออกเป็นกฎกติกาในการสร้าง

ข้อจำกัด เช่น กฎของกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางพาราในการห้ามปลูกพืชแซมยางในขณะที่ยางมีอายุ 3 ปีขึ้นไป และห้ามปลูกยางพาราเกิน 76 ต้น ต่อ 1 ไร่ (นายคณิต ปานมี (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 79/1 หมู่ 5 ตำบลปากแพรก อำเภอคอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559.) ซึ่งส่งผลให้ชาวสวนยางพาราที่รับทุนสงเคราะห์ ต้องปฏิบัติตามกฎอย่างเคร่งครัด

3. การก่อตัวของโครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมของเกษตรกรชาวสวนยางพารา

3.1 สวนยางพารากับฟาร์มเลี้ยงสัตว์

โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเก่า นายมโนธรรม ชูแสง เป็นหนึ่งในเกษตรกรชาวสวนยางพารา ซึ่งเริ่มต้นการเป็นเกษตรกรจากการรับมรดกที่ดินสืบทอดมาจากครอบครัว จำนวน 14 ไร่ โดยรูปแบบการดำเนินการภายในสวนยางพาราเป็นแบบดั้งเดิมปราศจากการสะท้อนย้อนคิด ยึดการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลักเพียงอย่างเดียว ซึ่งมรดกที่ได้รับนั้นเปรียบเสมือนกฎและทรัพยากรที่สำเร็จรูป ผู้กระทำการอย่างนายมโนธรรม ชูแสง จึงได้รับไปทำตามโครงสร้างเพียงอย่างเดียวโดยไม่จำเป็นต้องสะท้อนย้อนคิด (นายมโนธรรม ชูแสง (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 40/8 หมู่ที่ 15 ตำบลปากแพรก อำเภอคอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2559.)

ผู้กระทำการทางสังคมและการสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ นายมโนธรรม ชูแสง ได้ริเริ่มความคิดแบบสมัยใหม่ ได้ผสมผสานภูมิปัญญาการเกษตรแบบดั้งเดิมจากการทำสวนยางพาราเพียงอย่างเดียวเข้ากับภูมิปัญญาการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีวิธีการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาจากสวนยางพาราให้เป็นแหล่งการเรียนรู้และแหล่งท่องเที่ยว โดยมีวิธีการเรียนรู้ภูมิปัญญาแบบประสบการณ์นิยม คือการที่ผู้คนมีการฝึกฝน เรียนรู้จากประสบการณ์และสามารถประมวลเป็นองค์ความรู้ได้ (สุภาวค์ จันทวานิช, 2551) ซึ่งได้เริ่มต้นครั้งแรกคือเลี้ยงแพะแต่เมื่อเลี้ยงไประยะหนึ่งทำให้ทราบว่า การเลี้ยงแพะได้ผลผลิตที่ล่าช้า จึงหันมาเลี้ยงปลาเพื่อใช้เป็นอาหาร แต่เมื่อได้ใคร่ครวญตรองแล้วคิดว่าการเลี้ยงปลาสวยงามน่าจะมีรายได้มากกว่าการเลี้ยงปลากินได้จึงหันมาเลี้ยงปลาสวยงามตามขนาดที่ตลาดต้องการ ผลปรากฏว่าได้ผลกำไรที่เพิ่ม

มากขึ้น ส่วนการเลี้ยงนกแก้วมาร์คอร์และนกแก้วขันในตอนแรกเริ่มจากเลี้ยงไว้
 ดูเล่น แต่เมื่อหาข้อมูลในการเลี้ยงนกที่ดีจึงทำให้ทราบว่านกที่เลี้ยงอยู่เป็นสัตว์
 เศรษฐกิจ จึงได้หันมาทำฟาร์มนกแก้วมาร์คอร์และนกแก้วขันเพื่อขายไข่และลูกนก
 นอกจากนั้นผู้กระทำการได้มีการเรียนรู้ภูมิปัญญาแบบเหตุผลนิยมคือ การได้รับความ
 รู้มาจากการคิดที่มีความเป็นเหตุเป็นผลเช่น การเรียน การอบรม ฯลฯ โดยผู้กระทำการ
 ได้มีการเลี้ยงกึ่งก้ามแดง ซึ่งเริ่มจากใน พ.ศ. 2557 ได้ทำการหาข้อมูลทางช่อง
 ทางต่าง ๆ และได้ไปอบรมเป็นเวลา 1 ปี ที่ “ศูนย์เยาวชนเกษตรอาเซียน ไทย-ญี่ปุ่น”
 ซึ่งมีหลักสูตรการจัดการฟาร์มประณีตทำให้เกิดการทดลองและฝึกฝน ได้เรียนรู้การ
 จัดการบริหารฟาร์มที่ถูกต้อง โดยหลังจากการไปฝึกอบรมได้ทำการทดลองเพาะ
 เลี้ยงกึ่งก้ามแดงบริเวณบ้าน ประมาณ 15 ตัว ใช้เวลาเลี้ยง ประมาณ 3-4 เดือน
 ซึ่งได้รับผลกำไรจำนวนมากทำให้เกิดแรงจูงใจในการดำเนินการต่อ จึงได้เพิ่มจำนวน
 กึ่งก้ามแดงประมาณ 300 ตัว และได้ขยายพื้นที่จากบริเวณบ้านมาบริเวณสวน
 ยางพารา โดยปัจจุบันมีบ่อเลี้ยงกึ่งก้ามแดงทั้งหมด 18 บ่อ ได้แก่ ขนาด 2X3 เมตร
 จำนวน 3 บ่อ ขนาด 2X5 เมตร จำนวน 1 บ่อ ขนาด 8X4 เมตร จำนวน 4 บ่อ
 ขนาด 4X4 เมตร จำนวน 8 บ่อ และขนาด 5X3 เมตร จำนวน 2 บ่อ รวมใช้พื้นที่
 ในการเลี้ยงกึ่งก้ามแดงทั้งหมด 266 ตารางเมตร (นายมนิธรรม ชูแสง (ผู้ให้
 สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 40/8 หมู่ที่ 15 ตำบล
 ปากแพรง อำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2559.)
 ซึ่งการปรับเปลี่ยนพื้นที่บางส่วนจากการทำสวนยางพารามาเป็นบ่อเลี้ยงกึ่งก้ามแดง
 นั้น ผู้กระทำการได้สะท้อนย้อนคิดแล้วว่ารายได้จากการเลี้ยงกึ่งก้ามซึ่งเป็นกฎจะนำไป
 สู่อุปกรณ์ปรับเปลี่ยนทรัพยากร วิธีการผลิตของผู้กระทำการได้เริ่มจากการมีเวลาว่าง
 จากการทำสวนยางพารา ทำให้ผู้กระทำการสามารถศึกษาหาความรู้อย่างเป็นระบบ
 ได้จากการฝึกอบรมหลักสูตรการจัดการฟาร์มประณีตทำให้เกิดการทดลองและ
 ฝึกฝน มีกระบวนการจัดการบริหารฟาร์มที่ถูกต้อง และคิดวิเคราะห์ถึงกฎเกณฑ์
 ความต้องการของตลาด ที่สังเกตเห็นว่ากึ่งก้ามแดง ปลายสวยงาม นกแก้วมาร์คอร์และ
 นกแก้วขัน เป็นสัตว์ที่ตลาดต้องการและให้ราคาสูง และได้สะท้อนย้อนคิดแล้วว่า
 สัตว์เหล่านี้สามารถอยู่ร่วมกันได้ภายในสวนยางพาราโดยไม่มีการส่งผลกระทบต่อ
 กันและกัน

สรุปได้ว่าผู้กระทำการได้สะท้อนย้อนคิดถึงกฎเกณฑ์ทางสังคมได้แก่ กฎเกณฑ์ การศึกษาหาความรู้อย่างเป็นระบบจากการฝึกอบรม และกฎเกณฑ์ความต้องการ ของตลาด รวมถึงได้คำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติการอยู่ร่วมกันของสัตว์ภายใน สวนยางพารา นำไปสู่การเลี้ยงกึ่งก้ามแดง การเลี้ยงปลาสร้อยงาม การเลี้ยงนกแก้ว มาคอว์และนกแก้วชั้นภายในสวนยางพารา จากกฎเกณฑ์เหล่านี้นำมาสู่การครอบ ครองทรัพยากรของผู้กระทำการ ได้แก่ เวลา ความรู้ โอกาสจากตลาด และรายได้ ซึ่งกฎเกณฑ์และทรัพยากรเหล่านี้นำมาสู่โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมรูปแบบ ใหม่ คือการมีฟาร์มเลี้ยงสัตว์ภายในสวนยางพารา นำไปสู่การมีวิถีชีวิตภายใต้ โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมนั่นเอง

3.2 สวนยางพารากับการปลูกพืชผักผลไม้

โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเก่า ภูมิปัญญาการทำสวนยางพารา ของนายอำนวย สุดเลิศ มีพื้นที่ทั้งหมด 11 ไร่ เดิมในอดีตนั้นเป็นที่ดินมี สด.1 พื้นที่ แห่งนี้เป็นป่า เมื่อพ่อแม่ของนายอำนวยเข้ามาเป็นผู้ถือครองสิทธิ์ในพื้นที่จึงได้ เปลี่ยนจากป่ามาเป็นนาข้าวเนื่องด้วยพื้นที่บริเวณนี้เป็นพื้นที่รับน้ำ ต่อมาเมื่อพ่อ เสียชีวิต นายอำนวย สุดเลิศ ได้เปลี่ยนจากการทำนาเป็นการทำสวนยางพาราในปี พ.ศ. 2508 และเปลี่ยนจากที่ดิน สด.1 มาเป็น นส.3 และในปัจจุบันพื้นที่ดังกล่าว เป็นที่ดินแบบ นส.3ก. ซึ่งกล่าวได้ว่าที่ดินแห่งนี้เป็นที่เก่าแก่ของบรรพบุรุษ ซึ่งปลูก ยางพารารอบแรกโดยการให้ทุนตัวเองเนื่องจากขอสนับสนุนเงินจากกองทุน สงเคราะห์การทำสวนยางพาราไม่ได้เพราะบริเวณนี้เป็นพื้นที่รับน้ำซึ่งทางกองทุน สงเคราะห์การทำสวนยางพาราไม่ส่งเสริมให้ปลูกยางพารา โดยระยะแรกเริ่มปลูก ยางนั้นได้ขุดคูน้ำเพื่อระบายน้ำ โดยใช้วิธีการแทงพลั่ว เนื่องจากขณะนั้นตัวเองไม่ ได้ประกอบอาชีพอะไรจึงหันมาปลูกยางตามชาวบ้านซึ่งบริเวณนี้ส่วนมากเขาปลูก ยางพารากัน “เพื่อนทำไร่เราทำตาม เพื่อนปลูกยางเราปลูกยางเพื่อนปลูกเงาะเรา ก็ปลูกเงาะ” ซึ่งในตอนนั้นยางกิโลกรัมละ 4.50 บาทและขี้ยาง (เศษยาง) กิโลกรัมละ 2.50 บาท แต่สินค้าอย่างอื่นมีราคาต่ำ ทำให้ไม่ได้เดือดร้อนมากนัก (นายอำนวย สุดเลิศ (ผู้ให้สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 64/2 หมู่ที่ 2 ตำบลควนศรี อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2559.) จากการที่บริเวณชุมชนโดยรอบมีวิถีการผลิตเพียงการทำสวนยางพารา ดังนั้นถึง แม้ว่าในพื้นที่ของครอบครัวจะเป็นพื้นที่รับน้ำ ทางผู้กระทำการจึงได้เปลี่ยนกฎเกณฑ์

ทางธรรมชาติโดยการขุดระบายน้ำ เพื่อให้เหมาะในการปลูกยางพาราตามวิถีการผลิตของชุมชน

ผู้กระทำการสังคมและการสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ ภูมิปัญญาการปลูกพืชผักผลไม้ของนายอำนาจ สดเลิศ เริ่มจากความคิดที่สวนกระแสและแตกต่างจากเกษตรกรคนอื่น ซึ่งในปี พ.ศ. 2510 ผู้กระทำการได้เกิดแนวคิดว่ายางปลูกเพียงยางพาราอย่างเดียว เมื่อถึงฤดูฝนจะทำให้รายได้ลดลง แต่หากมีพืชชนิดอื่นปลูกผสมผสานภายในสวนยางพารานอกจากสามารถบริโภคภายในครัวเรือนได้แล้ว ยังสร้างทางเลือกในการหารายได้เสริมให้แก่ครอบครัวอีกด้วย ดังคำพูดที่ว่า “ปลูกไว้ไม่ต้องซื้อของเพื่อนกิน” จึงนำไปสู่การจัดสรรพื้นที่ภายในสวนยางพาราโดยการปลูกมังคุดจำนวน 6 ไร่ และปลูกผักเหลียง (ผักเหลียง) แซมในพื้นที่สวนยางพาราจำนวน 5 ไร่ ซึ่งสร้างรายได้เสริมให้แก่ตนเองและครอบครัวเป็นอย่างมาก (นายอำนาจ สดเลิศ (ผู้ให้สัมภาษณ์), เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้ให้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 64/2 หมู่ที่ 2 ตำบลควนศรี อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี, เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2559.) เนื่องจากพื้นที่สวนยางพาราไม่ได้รับการสนับสนุนจากกองทุนสงเคราะห์สวนยางพาราด้วยเหตุผลเป็นพื้นที่รับน้ำ ในทางตรงกันข้ามทำให้ผู้กระทำการสามารถสะท้อนย้อนคิดเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์จากที่ดินได้อย่างเสรีภาพ ซึ่งนำไปสู่การปลูกมังคุด 6 ไร่ และผักเหลียง 5 ไร่ แซมในพื้นที่สวนยางพารา จำนวน 11 ไร่ หลังจากการสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ทำให้ผู้กระทำการต้องปรับเปลี่ยนวิถีการผลิตจากการดูแลสวนยางพาราเพียงอย่างเดียวไปสู่การดูแลสวนยางพารา สวนมังคุด และ สวนผักเหลียง ควบคู่กันไป ในส่วนของผักเหลียงนั้นจะมีแม่ค้าคนกลางเข้ามาดำเนินการเก็บเกี่ยว โดยเฉลี่ย 30 กิโลกรัมต่อ 1 สัปดาห์ มีรายได้ประมาณ 500 บาท หากบางช่วงที่สมาชิกในครอบครัวมีเวลาจะดำเนินการเก็บเกี่ยวไปขายที่ตลาดทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น สรุปได้ว่าวิถีชีวิตในแต่ละวันของผู้กระทำการเชื่อมโยงอยู่กับทรัพยากรภายใต้กฎเกณฑ์ใหม่

กฎเกณฑ์ที่เกิดขึ้นอย่างกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ เป็นเรื่องที่ยากในการปรับเปลี่ยน ดังในกรณีที่พื้นที่ของผู้กระทำการที่เป็นพื้นที่รับน้ำ ทำให้ผู้กระทำการที่ปลูกยางพาราในพื้นที่ดังกล่าวไม่สามารถรับการสนับสนุนจากหน่วยงานได้เพราะขัดต่อข้อกำหนดของกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางพาราที่กล่าวว่ากองทุนสงเคราะห์สวนยางพาราไม่ส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกยางพาราในพื้นที่ลุ่ม หรือพื้นที่รับน้ำเพราะ

จะทำให้ผลผลิตขาดประสิทธิภาพ จากที่กล่าวไปข้างต้นทำให้ผู้กระทำการไม่สามารถเปลี่ยนกฎเกณฑ์เหล่านั้นได้ แต่ผู้กระทำการได้สะท้อนย้อนคิดในการปรับวิถีชีวิตและสร้างเกณฑ์ใหม่ขึ้นอีกรูปแบบหนึ่งได้ เพื่อให้คุณภาพชีวิตของผู้กระทำการดีขึ้น โดยการปลูกผลไม้อย่างมั่งคุดและ ปลูกผักเหียงซึ่งปลูกได้ดีในพื้นที่ร่มและเป็นพืชประจำถิ่นที่นิยมในหมู่สังคมภาคใต้ โดยคำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติของการอยู่ร่วมกันของพืชภายในสวนยางพารา ซึ่งผู้กระทำการได้นำองค์ความรู้จากภูมิปัญญาแบบเหตุผลนิยม คือ การที่ผู้กระทำการได้สะท้อนย้อนคิดถึงความเป็นเหตุเป็นผลและนำมาปฏิบัติการในพื้นที่สวนยางพารา ซึ่งการกระทำของผู้กระทำการเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ตนเองและครอบครัว โดยผู้กระทำการได้ปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตที่มีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้วิถีชีวิตของผู้กระทำการมีความหลากหลายมากขึ้นเช่นกัน จากการดูแลสวนยางพาราเพียงอย่างเดียวไปสู่การดูแลสวนยางพาราควบคู่กับการดูแลสวนมั่งคุด และสวนผักเหียง การกระทำดังกล่าวถือได้ว่าเป็นการนำวิถีชีวิตเข้าไปเชื่อมโยงกับกฎเกณฑ์ใหม่ ถือได้ว่าเป็นการต่อยอดการผลิต ซึ่งทำให้ผู้กระทำการมีวิถีชีวิตใหม่ภายใต้กฎเกณฑ์ใหม่ที่ผู้กระทำการได้สร้างขึ้น

สรุปได้ว่า กฎเกณฑ์ คือ ข้อกำหนดหรือแนวทางปฏิบัติที่ธรรมชาติและสังคมสร้างขึ้น ซึ่งมีกฎเกณฑ์ 5 รูปแบบ ที่นำไปสู่การวิถีการผลิตมั่งคุด และผักเหียงร่วมกันในสวนยางพารา ได้แก่ กฎเกณฑ์ทางสังคม คือ การที่บริบทโดยรอบปลูกยางพารา ข้อกำหนดจากกองทุนสงเคราะห์การทำสวนยางพารา ความต้องการสินค้าของตลาด และกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติที่พื้นที่สวนยางพาราของผู้กระทำการเป็นพื้นที่รับน้ำ การอยู่ร่วมกันของพืชภายในสวนยางพารา และการเจริญเติบโตของพืชในที่ร่ม จากกฎเกณฑ์เหล่านี้นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิตจากฐานทรัพยากรเดิมที่มีจากสวนยางพารา มาสู่การปลูกมั่งคุด และผักเหียงร่วมกันในพื้นที่สวนยางพารา

3.3 สวนยางพารากับเกษตรอินทรีย์

โครงสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมแบบเก่า นายประไพ พลรักษ์ เป็นคนจังหวัดอุบลราชธานี เดิมช่วยพ่อแม่ทำนาและประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้างทั่วไป ต่อมาได้ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี เมื่อปี พ.ศ. 2516 เริ่มแรกมาประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้างได้ประมาณ 2-3 เดือน ต่อมาได้มีคนแนะนำให้มาซื้อที่ดินจำนวน 25 ไร่ โดยมีความคิดที่อยากจะทำสวนแต่ตนเองนั้นไม่มีความรู้ในเรื่องการ

ทำสวน เนื่องด้วยตอนที่อยู่อุบลราชธานีทางบ้านก็ประกอบเพียงอาชีพทำนาเท่านั้น อยู่มาเมื่อปีพ.ศ. 2518 ได้เริ่มปลูกยางพาราเพียงอย่างเดียวจำนวน 20 ไร่ (นายประไพ พลรักษ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้ให้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 26/1 หมู่ที่ 8 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559.) เนื่องจากชุมชนโดยรอบประกอบอาชีพทำสวนยางพารา จึงมีอิทธิพลให้ ผู้กระทำการมีแนวความคิดในการทำสวนยางด้วยเช่นกัน ประกอบกับพื้นที่ในเขตที่ ผู้กระทำการอาศัยมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่เหมาะสมในการประกอบอาชีพสวนยางพารา จึงเป็นเหตุผลให้ผู้กระทำการเลือกประกอบอาชีพทำสวนยางพารา

ผู้กระทำการทางสังคมและการสร้างกฎเกณฑ์ใหม่ การทำสวนของนายประไพ พลรักษ์ ซึ่งในอดีตจะเป็นสวนยางเพียงอย่างเดียว ต่อมาเมื่อทราบนโยบายของ รัฐบาลในสมัยพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา ที่ให้ปลูกพืชผสมผสานแทนการปลูกพืชเชิงเดี่ยว จึงได้มีการไต่ถามทั้งบางส่วนและปลูกผักผลไม้ต่าง ๆ ผสมผสานกัน “เรียกว่าสวนพอแค่” โดยเริ่มจากการรับฟังคำบอกเล่าจากประสบการณ์ของบุคคลรอบข้าง จึงมีความคิดอยากจะทดลองปลูกพืชผักผลไม้ด้วยตนเอง ซึ่งถือว่าเป็นการนำ ภูมิปัญญาแบบประสบการณ์นิยม คือ การที่ผู้กระทำการได้ลองผิดลองถูกด้วยตนเอง และนำมาปฏิบัติการในพื้นที่นั้น ๆ จึงเริ่มมีความคิดที่จะปลูกพืช ผลไม้ชนิดอื่น เริ่มต้นจากการปลูกทุเรียน โดยได้ประสบการณ์จากการไปอบรมที่จังหวัดจันทบุรี แต่การปลูกทุเรียนไม่ประสบผลสำเร็จ จึงได้เริ่มปลูกต้นมะม่วงหิมพานต์ ซึ่งปลูกไว้เพื่อขายยอดอ่อน เนื่องจากการที่ตนเองไปกินขนมจีนและได้เห็นว่าผู้คนนิยมกิน ยอดมะม่วงหิมพานต์ จึงมีความคิดที่อยากปลูกขึ้นมา ต่อมาได้ปลูกชะอม เนื่องจาก ปลูกไว้ขายและได้รายได้ดี และได้ปลูกไผ่หวาน ซึ่งได้ความรู้มาจากสวนสาธิตที่ หมู่ 8 ตำบลขุนทะเล จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยนำมาเพาะพันธุ์ขายหน่อและต้นกล้า นอกจากการทำสวนยางและปลูกพืชผักผลไม้แล้วผู้กระทำการได้ทำปุ๋ยหมักชีวภาพ ซึ่งได้รับความรู้จากการอบรมที่ศูนย์วิจัยดิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยปุ๋ยหมักจะหมักกับพืชผักในสวนที่ปลูกและมูลวัวที่เลี้ยงไว้ ในการทำปุ๋ยหมักชีวภาพของผู้กระทำการเกิดจากความอยากรู้อยากเห็นเรื่องปุ๋ยหมักชีวภาพ จึงได้เข้าอบรมความรู้เรื่องปุ๋ยหมักชีวภาพจากศูนย์วิจัยดิน ได้นำปุ๋ยหมักชีวภาพมาทดลองภายในสวนยางซึ่งเป็นการนำภูมิปัญญาแบบเหตุผลนิยม คือการที่ผู้กระทำการผ่านกระบวนการเรียนรู้ ประชุม อบรม มีแนวความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ซึ่งทำให้ผู้กระทำการพบว่าการใช้ปุ๋ย

หมักชีวภาพนั้นสามารถลดต้นทุนการผลิต รวมถึงทำให้มีสุขภาพดี จึงได้ใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพมาตั้งแต่ พ.ศ. 2530 (นายประไพ พลรักษ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์). ที่บ้านเลขที่ 26/1 หมู่ที่ 8 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559.) เนื่องจากผู้กระทำการได้รับอิทธิพลจากกฎเกณฑ์ทางสังคมได้แก่ นโยบายของรัฐบาล การเข้าฝึกอบรมจากหน่วยงานต่าง ๆ คำบอกเล่าจากบุคคลรอบข้าง ความต้องการทางตลาด และได้คำนึงถึงกฎเกณฑ์ทางธรรมชาติ อย่างเช่น การเจริญเติบโตของพืชในที่ร่ม และพื้นที่โล่งแจ้ง ทำให้ผู้กระทำการมีวิถีการผลิตแบบผสมผสานระหว่างการผลิตสวนยางพาราและการปลูกพืชผักผลไม้ แบบปลอดสารพิษโดยใช้ปุ๋ยหมักชีวภาพที่ผลิตขึ้นเอง ซึ่งกฎเกณฑ์ที่กล่าวไปข้างต้นส่งผลให้ทรัพยากรมีการเปลี่ยนแปลงวิถีการผลิต และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของผู้กระทำการเช่นกัน

อภิปรายผลการวิจัย

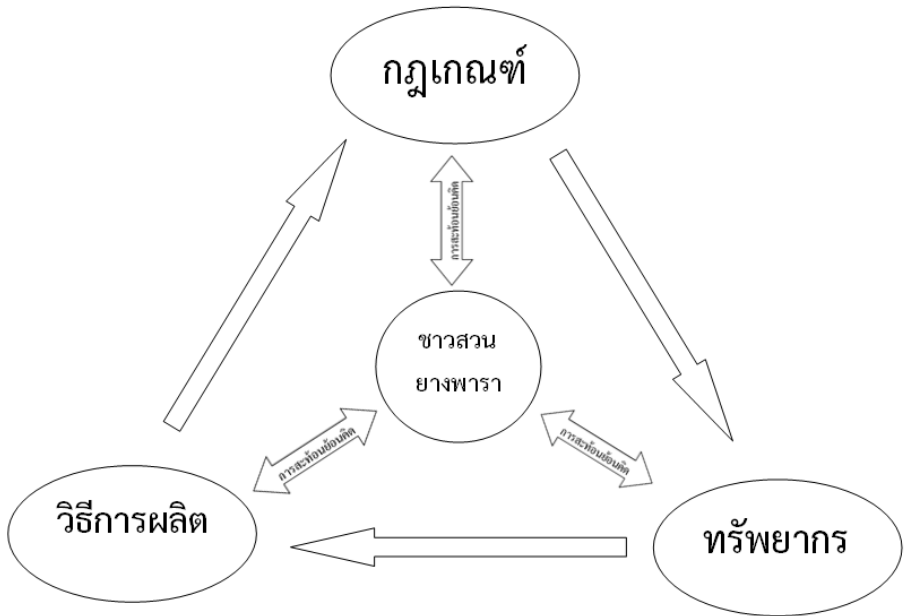
เกษตรกรชาวสวนยางพาราผู้ที่นำภูมิปัญญาเข้ามาใช้ในพื้นที่สวนยางในฐานะผู้กระทำการในพื้นที่สวนยางพารา พยายามสะท้อนย้อนคิดที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพื้นที่ทางสังคมและทรัพยากรด้วยภูมิปัญญา และจากนั้นก็กระทำการสะท้อนย้อนคิดเพื่อที่จะนำทรัพยากรไปสู่การใช้ประโยชน์ในพื้นที่สวนยางพาราให้เกิดประโยชน์เพิ่มขึ้น ซึ่งมีสภาพที่สอดคล้องกับผู้กระทำการที่ทานาเบ (Shigeharu Tanabe, 2016) ได้เสนอถึงการรวมกลุ่มทางสังคม (Social Assemblage) แล้วนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มี Communitas เป็นผู้กระทำการที่แตกต่างจากของ Antony Giddens ที่เชื่อว่าผู้กระทำการเปลี่ยนกฎเกณฑ์เพียงกระบวนการเดียว แต่ของทานาเบนั้นผู้กระทำการต้องเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์แล้วครั้งแล้วครั้งเล่ากับโครงสร้างทางสังคมนั้น ครั้นเปลี่ยนแปลงแล้วเสร็จก็จะออกมาปฏิบัติการทางสังคมต่อไป เช่น เกษตรกรชาวสวนยางพาราซึ่งเป็นผู้กระทำการได้นำภูมิปัญญามาใช้ในการเปลี่ยนแปลงทรัพยากรในพื้นที่ เช่น การเลี้ยงปลา เลี้ยงนก ปลูกพืช อย่างไรก็ตามเมื่อการเปลี่ยนแปลงเสร็จสิ้นลง เกษตรกรชาวสวนยางพารายังคงนำภูมิปัญญาเข้ามาสะท้อนย้อนคิดต่อเพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตอีกครั้งเมื่อโครงสร้างทางสังคมเปลี่ยนเกษตรกรชาวสวนยางพาราก็จะต้องสะท้อนย้อนคิดต่อ

เพื่อการเข้าไปปรับเปลี่ยนพื้นที่ต่อไปเพื่อที่จะเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์อีกตามสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อไป

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

สรุปได้ว่าเกษตรกรชาวสวนยางพาราในฐานะผู้กระทำการได้มีการสะท้อนย้อนคิดถึงกฎเกณฑ์คือ กฎเกณฑ์ทางธรรมชาติที่ประกอบด้วย การอยู่ร่วมกันของสัตว์ภายในสวนยางพารา พื้นที่สวนยางพาราของผู้กระทำการเป็นพื้นที่ลุ่มรับน้ำ การเจริญเติบโตของพืชในที่ร่ม และพื้นที่โล่งแจ้ง การอยู่ร่วมกันของพืชภายในสวนยางพารา และกฎเกณฑ์ทางสังคมที่ประกอบด้วย การศึกษาหาความรู้อย่างเป็นระบบจากการฝึกอบรม ความต้องการของตลาด บริบททางสังคมโดยรอบพื้นที่สวนยางพารา ข้อกำหนดจากกองทุนสงเคราะห์สวนยางพารา นโยบายของรัฐบาล รวมถึงคำบอกเล่าจากบุคคลรอบข้าง ซึ่งนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรจากเดิมที่มีเพียงสวนยางพาราได้กลายเป็น การทำสวนยางพาราร่วมกับการทำฟาร์มเลี้ยงสัตว์ การทำสวนยางพาราร่วมกับการปลูกพืชผักผลไม้ และการทำสวนยางพารากับการทำการเกษตรอินทรีย์ ซึ่งสิ่งเหล่านี้คือวิถีการผลิตในพื้นที่สวนยางพารา ที่เกิดจากการสะท้อนย้อนคิดของเกษตรกรชาวสวนยางพารา แต่อย่างไรก็ตามวิถีการผลิตในพื้นที่สวนยางพาราเหล่านี้ก็นำไปสู่การกำหนดวิถีชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพาราด้วยเช่นกัน (ภาพที่ 1)

ภาพที่ 1 รูปแบบการเชื่อมโยงการเรียนรู้ของขาวสวนยางพารา
ระหว่างวิธีการผลิต กฎเกณฑ์ และทรัพยากร

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หากหน่วยงานของรัฐต้องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรขาวสวนยางพารา ควรเริ่มต้นจากการส่งเสริมให้เกษตรกรขาวสวนยางพาราได้มีการสะท้อนย้อนคิด ด้วยการจัดอบรม ให้ความรู้และได้ฝึกทดลองก่อนที่จะมาปฏิบัติการจริงในพื้นที่
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวิถีชีวิตกับวิธีการผลิตของเกษตรกรขาวสวนยางพารา

เอกสารอ้างอิง

- ชุตติกาญจน์ คิตชอบ. (2552). **ภูมิปัญญาชาวบ้านในการทำสวนยางพารากรณีศึกษาตำบลท่าอยู่ อำเภอตะกั่วทุ่ง จังหวัดพังงา** (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- เชษฐา พวงหัตถ์. (2548). **โครงสร้าง-ผู้กระทำการ**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- ผกาภาส เพชรลิน. (2559). ภูมิปัญญาการทำกาแปโบราณเพื่อสนับสนุนการท่องเที่ยวบนเส้นทางระหว่างกระบี่-เกาะลันตา, **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 10(1), 43-47.
- ไพลิน แก้วอินถา. (2554). **ความรู้และการปฏิบัติของเกษตรกรเกี่ยวกับการใช้สารธรรมชาติทางการเกษตรในการผลิตผัก อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นพรัตน์ ไชยชนะ และ วีระวัฒน์ อุดมทรัพย์. (2559). ลือภาวะ : วิธีการทำมาหากินกะเหรี่ยงโปว์ บ้านไร่ป่า ตำบลห้วยเขย่ง อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี, **วารสารมนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ**. 11(2), 119-141.
- สุภางค์ จันทวนิช. (2551). **ทฤษฎีสังคมวิทยา**. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. (2559). **ข้อมูลเศรษฐกิจการเกษตร**. สืบค้นเมื่อ 29 พฤษภาคม 2559, จาก <http://www.oae.go.th/main.php?filename=index>
- เอกภพ อัมพาประเสริฐ. (2557). **การใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการอนุรักษ์ป่าชุมชนเพื่อความยั่งยืนของบ้านแม่เอาะ หมู่ 10 ตำบลแม่นาจร อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต). เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- Harvey, D. (2001). 'Globalization and the "spatial fix"', **Geographische Revue**. 2, 23-30.
- Sigleman, L. (1981). Is Ignorance Bliss? A Reconsideration of the Folk Wisdom, **Human Relations**. 34(11), 965-974.

- Michael C. Jensen. (1986). Agency Costs of Free Cash Flow, Corporate Finance, and Takeovers. **American Economic Review**. 76(2), 1-14.
- Rachel A. Smith & Edward L. Fink. (2015). Understanding the Influential People and Social Structures Shaping Compliance, **Journal of Social Structure**. 16(4), 1-15.
- Structures Shaping Compliance,” **Journal of Social Structure**. 16 (4), 1-15.
- Shigeharu Tanabe. (2016). **Communities of potential Social Assemblages in Thailand and Beyond**. Chiang Mai : Silkworm Books.

บุคลากรกรม

- นายคณิต ปานมี (ผู้ให้สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์).
ที่บ้านเลขที่ 79/1 หมู่ 5 ตำบลปากแพรก อำเภออดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559.
- นายประไพ พลรักษ์ (ผู้ให้สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์).
ที่บ้านเลขที่ 26/1 หมู่ที่ 8 ตำบลขุนทะเล อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
เมื่อวันที่ 30 มิถุนายน 2559.
- นายสมคิด พรหมสุวรรณ. (ผู้ให้สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์).
ที่บ้านเลขที่ 182/1 หมู่ที่ 3 ตำบลคลองไทร อำเภอท่าฉาง
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 27 มิถุนายน 2559.
- นายมนเฑียร ชูแสง (ผู้ให้สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์).
ที่บ้านเลขที่ 40/8 หมู่ที่ 15 ตำบลปากแพรก อำเภออดอนสัก
จังหวัดสุราษฎร์ธานี. เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2559.
- นายอานวย สุดเลิศ (ผู้ให้สัมภาษณ์). เสน่ห์ บุญกำเนิด (ผู้สัมภาษณ์).
ที่บ้านเลขที่ 64/2 หมู่ที่ 2 ตำบลควนศรี อำเภอนาสาร จังหวัดสุราษฎร์ธานี.
เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2559.